

Markéta Šichtařová tu hrůzu vyslovila: Bude „měna“?

- CZ24 News | 5. ledna 2023

ČESKO: V posledním roce se opakovaně setkávám s jednou otázkou. A setkávám se s ní s rostoucí frekvencí. Ta otázka zní: Bude měna?

Frekvence dotazů ještě zesílila, když na konci listopadu japonská finanční skupina Nomura vydala varování, že údajně některým středoevropským zemím hrozí měnová krize.

Lidé si většinou neumí pod otázkou, zda bude „měna“, představit nic příliš konkrétního. **Vlastně je zajímavá, zda budou „nějaké problémy týkající se měny“.** Ale takových „problémů s měnou“ může být dosti široká škála od banálních, až po zásadní. Každý z nich se jmenuje jinak. A zatímco některé z nich jsou velmi málo pravděpodobné, jiné vyloučit nelze.

Například měnová reforma je něco zcela odlišného než měnová krize, devalvace, oslabení měny, dluhová krize, finanční krize. Měnová reforma, kterou lidé většinou mají na mysli pod slovem „měna“, nemá v realitě nic společného s „měnovou krizí“, kterou předpovídala japonská Nomura.

Teorie říká, že měnová reforma je nákladný ekonomický krok, při němž je zásahem státu změněna hodnota platidla nebo platidlo samo (tzv. fiat měna) na určitém území. Zásadní z celé definice je to, že je změněna hodnota platidla. Tuto změnu neurčuje trh, ale uměle nějaká státní autorita. Už z toho je jasné, že z pohledu ekonomie je měnová reforma zcela nepřirozeným zásahem s dlouhotrvajícími (a často devastačními) důsledky.

Stojí za to ohlédnout se za 20. stoletím, které jen na našem území přineslo hned 3 zásadní měnové reformy. Měnovým reformám často předcházela nějaká celospolečenská změna – zánik jednoho státu a vznik nového, konce válek, nebo změny politického režimu. Československá měnová reforma roku 1919 měla za úkol oddělit československý peněžní systém od ostatních částí bývalého Rakousko-Uherska. Dalším z důvodů měnové reformy pak bylo zlikvidovat inflační peníze, které vznikly během první světové války.

Další měnová reforma proběhla 1. listopadu 1945. Díky ní skončila takzvaná měnová dualita. Vláda tehdy znovu zavedla československou korunu jako jedinou fiat měnu a snížila objem peněz v oběhu. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku se používaly protektorátní koruny a v omezené míře i německá marka, na Slovensku koruna slovenská a maďarské pengő. Všechny peníze byly vyměněny v poměru 1:1 za československé státopvky. Každý si mohl vyměnit pouze 500 Kčs, částky převyšující 500 Kčs byly nuceně složeny na vázané vklady.

Československá měnová reforma 1953 je dodnes největším strašákem a zásahem za dobu více než stoleté existence koruny. Navíc dodnes zanechala pachuť u těch, kteří si na ni ještě pamatují. Byla provedena 1. června 1953. Měnovou reformou se tehdejší komunistická vláda snažila dosáhnout hned několika cílů najednou – znehodnocení měny, vypořádat se s přidělovým systémem, zastavit černý trh a také snížit nepoměr vysoké poptávky vůči chudé poválečné nabídce. Tehdejší propagandou byla reforma prezentována jako „vítězství pracujícího lidu“ a úder buržoazii. Ekonomickou realitou ale bylo znehodnocení úspor, propadnutí vázaných vkladů všech obyvatel a pokles životní úrovně. Ekonomickou terminologií anulováním dluhů státu vůči domácímu obyvatelstvu šlo o faktický vnitřní státní bankrot.

Abychom pochopili příčiny měnové formy, musíme se vcítit do tehdejší doby. Na začátku 50. let 20. století, tedy několik let po konci druhé světové války a krátce po nástupu komunistického režimu, panovala v Československu hluboká ekonomická krize. Spotřebního zboží byl na trhu nedostatek, jeho distribuce byla proto (už od válečného roku 1939) zajišťována na přiděl, a obyvatelstvo nemělo kde realizovat svou kupní sílu. Kvůli tomu logicky rostl význam černého trhu. To s sebou samozřejmě také neslo dvojí ceny. Inflation plynoucí z přetlaku peněz nad dostupným zbožím sice oficiálně neexistovala, ale prakticky se projevovala růstem cen na černém trhu. (Před roky 2021-2022 inflace oficiálně skoro nebyla, ale prakticky se projevovala růstem cen nemovitostí a cenných papírů. Před rokem 1929 to samé.)

Jinými slovy, vždy, když je peněz v oběhu hodně a zboží je málo (to platí i dnes po 14 letech tisku peněz), musí dojít k inflaci. Zhruba 14 let se tiskly peníze před velkým krachem na burzách v roce 1929, 14 let trval přidělový systém před měnovou reformou v roce 1953. Z této číselné shody sice nelze nic moc zásadního vyvozovat, ale jeden závěr lze učinit přece: Dlouhodobá nerovnováha mezi objemem peněz v ekonomice a objemem dostupného zboží a služeb VŽDY NEVYHNUTELNĚ vede k inflaci a ekonomickému rozvratu. V tržním systému se problém vyřeší sám spontánně (jako v roce 1929 krachem burz a následnou krizí), v centrálně řízeném systému je řešen administrativně (jako v roce 1953 měnovou reformou neboli bankrotem státem).

Když důvody měnové reformy sečteme, tak provedením měnové reformy se stát záměrně rozhodnul připravit občany o peníze, protože jim za ně neměl co nabídnout. Kdyby stát lidi nepřipravil o peníze, nebyl by už schopen déle udržet stav, kdy oficiálně neexistuje inflace (která byla považována za ohavný kapitalistický jev, tedy byla v socialismu politicky neakceptovatelná).

V dnešní situaci lze vidět mnohé analogie s rokem 1953: Existuje značná disproporce mezi množstvím peněz v oběhu a nabídkou zboží a služeb. Stát proti inflaci bojuje (zcela nefunkčně) cenovými stropy - analogicky v roce 1953 oficiálně inflace nesměla existovat. A čím je větší disproporce mezi tržní cenou a cenovým stropem (nebo oficiálním a černým trhem v roce 1953), tím obtížněji se iluze nízkých cen udržuje. Přesto si musíme uvědomit, že struktura ekonomiky vypadá ve 21. století úplně jinak než v polovině minulého století.

Z pohledu monetární politiky jsme tržní ekonomikou s plovoucím kurzem. S kurzem (cenou) koruny tak hýbe střet nabídky a poptávky. Navíc tu máme Českou národní banku, která může nadměrné výkyvy v ekonomice korigovat. Hlavním nástrojem České národní banky je v tomto případě nastavování úrokových sazeb. Pak ale Česká národní banka ve svém arzenálu disponuje i silnějšími polotržními nástroji typu devizové intervence. Vzhledem k současnému kurzovému režimu (plovoucí kurz) a díky existenci nástrojů centrální banky nedává smysl provedení měnové reformy ve stylu 50. let minulého století.

Dodejme ale, ale v jistém slova smyslu **měnová reforma vlastně již probíhá**. Jak jsme si již řekli, měnová reforma je akt, při kterém je zásahem státu změněna hodnota platidla. Když si uvědomíme, že inflace byla vyvolána činy státu (expanzivní měnová politika a navyšování peněžní zásoby při současných lockdownech zabraňujících tvorbě zboží a služeb), podmínka zásahu státu je splněna. A pokud jde o ztrátu hodnoty měny, ta je krom jiného dána kupříkladu tím, že úspory v penzijních fondech kombinací nastavení dosažitelných výnosů a inflace jsou a budou znehodnocovány. Tedy v jistém slova smyslu jakási „soft“ měnová reforma vlastně probíhá.